

Nogle Bemærkninger om Retsbeskyttelsen for Slægtsnavne i Danmark, den danske Navnelovgivning og Domspraksis.

Af **Paul Hennings.**

I den af Professorerne Fr. Nielsen, Axel Olrik og Johannes Steenstrup i 1899 udgivne »Dansk Navneskik« opstilles ved Omtalen af vor da herskende fuldstændige Mangel paa positiv Lovhjemmel til at værne om en Slægts Eneret til sit Navn det Postulat, at der i Danmark lever »megen Kærlighed til Familienavnet og til de Traditioner, som knytter sig til det«. Som Begrundelse henvises til de Vidnesbyrd, som vore — iøvrigt ikke altfor talrige — Familielegater og genealogiske eller historiske Slægtebøger frembyder. Haves imidlertid ingen bedre Beviser — og jeg kender lige saa lidt som Forfatterne til »Dansk Navneskik« saadanne — tør jeg dog hævde, at Postulatet er vel dristigt, ja ganske fejlagtigt. Vort Folk har netop i sørgelig Grad savnet Sans for, hvad et eget Slægtsnavn kan betyde og bør betyde saavel for den Enkelte som for Slægten, eller, hvis en saadan Sans nogensinde har eksisteret, er den i alt Fald bleven stærkt vanrøgtet, og dette hævner sig nu, efter at Forstaaelsen for Sagens hele moralske og kulturelle Betydning i den senere Tid ialtfald i nogen Grad er bleven vakt. End ikke indenfor den danske Adel — hvor man dog snarest skulde tro at finde en saadan Værdsættelse — har der været nogen Tendens oppe for at beskytte Familienavnene*).

Vi have da ogsaa — selv om vi ser bort fra sen-Navnene — lykkelig opnaaet en saadan Navneforvirring, at det er en yderst lille Brøkdal af Slægter — det være sig adelige eller borgerlige — der ikke maa dele sit Navn med en eller flere andre, dem ganske uvedkommende Familier.

Udviklingen herhjemme med Hensyn til Beskyttelsen for Familienavnet, der har sat sin skønneste Blomst i Navneloven af 22. April 1904, har været den modsatte af det normale. I andre

¹⁾ Noget ganske tilsvarende gælder iøvrigt om Familievaabnet, thi det er dog en Parodi paa det, der fra Arilds Tid var Tanken med et Slægtvaaben, at en forøvrigt ret problematisk Beskyttelse for det kun kan opnaas ved at anmelde Vaabnet til Beskyttelse som Varemærke eller Mønster! Heller ikke paa dette Punkt har Adelen haft Sans for at haandhævede nogen Ret; jfr. dog Huitfeldts Bispekrønike, S. 91 (om Erkebisp Birgers Vaaben) og Kolderup-Rosenvinge: Udvalg af Gamle danske Domme III., S. 220 (Trætte mellem Henning Vestermand og Claus Glambek om de Urners Vaaben).

Lande har Forholdet saare naturligt været det, at Folket langsomt har kæmpet sig frem til at føle Navnet som et Gode, værd at værne om, saavel for Slægten som for den enkelte Bærer af Navnet; efterhaanden har saa dette Gode gennem Domstolenes Praksis, vundet Statsmagtens Anerkendelse, for endelig ved positive Retsregler at finde den nødvendige Retsbeskyttelse; saaledes er det gaaet i Tyskland, og den foranstaaende Artikel af Kaptajn C. N. Munthe viser, at Udviklingen i Norge tenderer i samme Retning.

Herhjemme har man kun ofret sit Navns Beskyttelse ringe Interesse eller rettere sagt været ganske ligeglad; hvorledes skal man ellers forklare den Kendsgerning, at man kan gennemlede hele vort Domsmateriale fra Tiden forinden Navneloven af 1904 uden at finde blot et eneste Tilløb til, at en Slægt ved at bringe et Spørgsmaal af denne Art for Domstolene har gjort Forsøg paa at værne sit Navn.

De Ønsker, som gentagne Gange siden 1874 med større og mindre Vægt har været fremsat paa Rigsdagen om at faa en Navnelov, havde da ej heller sin Rod i et levende Ønske om at beskytte bestaaende Familienavne, men kun om af rent praktiske Grunde at faa dæmmet op for Syndfloden af sen-Navnene, denne Uhyrlighed, som har gjort os berygtet snart sagt hele Verden over, samt søge en ny Navneskik indført i vort Land. Naar vi i Navneloven af 22. April 1904 har faaet en Bestemmelse om, at den, der benytter et ham ikke retlig tilkommende Slægtnavn som sit, straffes med Bøder fra 50 til 200 Kr., udtrykkes ej heller i denne Bestemmelse nogen *N a v n e r e t* eller nogen Erkendelse hos Lovgiveren af, hvor stort et Gode Familienavnet er eller bør være for den Enkelte, men der involveres her kun en *N a v n e p l i g t*. Straffebestemmelsen skal kun ganske i al Almindelighed, hvad ogsaa Motiverne til Lovforslaget udtaler, udtrykke den retlig gennemførte Konsekvens af den tilstræbte almindelige Ordning af Navnesagen for Samfundets, ikke for den Enkeltes Skyld.

Naar man, under Henvisning til den nævnte fuldstændige Mangel paa Domsafgørelse paa Navneomraadet, spørger, om Misbrug af Familiens Slægtnavne da virkelig har fundet Sted i større Omfang, maa Svaret ubetinget lyde bekræftende. Selvfølgelig har det, da Navnedannelsen i ældre Tid foregik spontant, som oftest ved Tilknytning til den Enkeltes Fødested eller til hans Tilnavn (Øgenavn), været udelukket, at ældre Slægter kunde faa nogen Eneret til et ad denne Vej antaget Slægtnavn, men de fleste Konkurrenter til de gode gamle Slægtnavne stamme ikke fra en saadan normal Navnedannelse, men fra Slægternes egne Forsyndelser, naar de med Hænderne i Skødet saa til, at en Fremmed usurperede et Familienavn, f. Eks. at en Tjener tog sin Herres Navn.

Bestemmelsen i § 18 i Forordningen om Daab af 30. Maj 1828¹⁾ — der havde til Hensigt at indføre faste Slægtnavne i Folket — er den første Bestemmelse her i Landet, der kom ind paa Navnespørgsmaalet, siden Frederik I. paa Herredagen i Odense i December 1526 havde rettet en Anmodning til den danske Adel om at antage faste Slægtnavne. Før Forordningen af 1828 kan man ialtfald udenfor Adelen, den studerede Stands og det højere Borgerskabs snævre Kreds ikke tale om Slægtnavne, højst om arvelige Tilnavne, med Hensyn til hvilke der selvfølgelig vanskelig kunde være Tale om Misbrug.

De sig til nævnte Forordning af 30. Maj 1828 sluttende Kancelliskrivelse knæsatte endog til en vis Grad Misbruget, thi det overlodes ifølge disse i Realiteten til Præsternes Forgødtbefindende i Daaben at tildele Familienavnet. At Navneusurpationen paa Grundlag heraf alligevel er bleven mindre, end man kunde vente, skyldes nærmest den almindelige Ligegyldighed for Navnespørgsmaalet, der efter 1828 fik sit besynderlige, men ret prægnante Udslag i det fuldstændig fantasiløse Valg af en endeløs Række sen-Navne, hvormed vi ere velsignede²⁾. Men ogsaa ellers — altsaa bortset fra Navnetildelingen i Daaben — har Navneusurpationer været og er den Dag i Dag en ganske almindelig Foreteelse, hvorom man kan overbevise sig ved blot at løbe nogle Numre af Stats-tidende igennem. En Skifteindkaldelse gaar saaledes — jeg griber et Eksempel ud af Bunken — ud paa, at »Peder Rasmussen, kaldet Svane«, er afgaaet ved Døden. Vedkommende Afdøde har aabenbart paa egen Haand taget Navnet Svane, — fordi hans Moders Slægtnavn var Svane eller endog blot fordi han er barnefødt paa det Sted, hvor Biskop Svane residerede — er i Tidens Løb bleven kaldt ved dette usurperede Navn og opnaar nu ved sin Død, til Fordel for sine Børn, at faa Misbruget af Svanenavnet halvt anerkendt ved denne af en offentlig Myndighed udstedte Bekendtgørelse. Saadanne Usurpationer er talrigere og langt farligere end man tror, fordi de som oftest unddrager sig Erkendelsen, indtil det er for

1) Iøvrigt bør hvert Barn ved Daaben benævnes ej alene med Fornavn, men og med det Familie- eller Stamnavn, som det i Fremtiden bør bære.

2) Jeg frygter for, at den tyske Genealog, Ottokar Lorenz, har Ret, naar han i sin bekendte »Lehrbuch der gesammten wissenschaftlichen Genealogie« S. 174, lidet smigrende for os udtaler følgende: »Im allgemeinen darf man sagen, dass es sicherlich eine tiefere Stufe bezeichnen mag, wenn sich die Völker zur Kenntlichmachung des Individuums zunächst nur des Zusatzes des Namens des Vaters bedienen«. At denne Forfatter udtaler sig saa skarpt, har iøvrigt sin naturlige Forklaring i, at Navneudviklingen i vort sydlige Naboland, — vi behøver ikke at gaa længere end til Holsten, — har været stik modsat vor. Adelen dér har fra den fjærreste Fortid haft faste Slægtnavne.

sent, idet de, naar de endelig træder frem, i al Almindelighed allerede har vundet en vis Hævd. Og Hævden vil altid, — da Bevidstheden om dens retlige Betydning utvivlsomt er stærk herhjemme, — være af stor Virkning, naar den bruges som Argument f. Eks. overfor den usagkyndige Præst, der skal døbe Peder Rasmussen, kaldet Svane's Børnebørn. Jeg tror ikke, jeg fejler meget, naar jeg hævder, at i 9 af 10 Tilfælde skal det nok — hvis det ikke allerede er lykkedes for Peder Rasmussen Svane selv, at faa sine Børn døbt med Navnet Svane — lykkes Peder Rasmussens Søn, om han da ikke er et helt Fæ, f. Eks. paa Grundlag af en saadan »autoritativ« Bekendtgørelse i Statstidende, at faa Præsten til at døbe hans Børn med Navnet Svane — og saa har vi Spillet gaaende; thi nu er Statsmagtens Sanktion givet gennem Indførselen i Kirkebogen.

Det Navn, en Person har faaet i Daaben, maa nemlig efter gængs Praxis fra Domstolenes Side anses for at være Vedkommendes Navn, selv om det ikke tilkommer den Paagældende med Rette, og der haves intet Eksempel paa, at Trediemand, der har anset sig for krænket ved en saadan Indførsel i Kirkebogen, har søgt ad Retsvejen at faa denne Indførsel forandret.

Forholdet er saaledes i Virkeligheden det, at Præstestanden, der i al Almindelighed savner Forudsætningerne for at kunne skønne om Navnespørgsmaal, alt i lange Tider har været og endnu er den vigtigste navneusurperende Faktor her i Landet.

Jeg skal dog i denne Forbindelse fremhæve, at det nogle Gange er hændt, at Justitsministeriet har foranlediget, at en Persons Navn blev rettet i Kirkebogen, selv mod dennes Protest, naar Justitsministeriet ansaa det for godtgjort, at der forelaa en fejl-agtig og uberettiget Indførsel i Kirkebogen.

En anden Kilde til lovhjemlet Misbrug ligger i det Privilegium, som den kgl. Fødselsstiftelse fra gammel Tid har haft, at de der fødende ugifte Barselkvinder ikke er forpligtet til at opgive deres eget Navn. Denne Bestemmelse blev nemlig i en Aarrække ført ud i sine yderste Konsekvenser og forstaaet saaledes, at Fødselsstiftelsens Præst uden Undersøgelse skulde døbe ethvert Barn med det Navn, Moderen opgav, ja efter at Navneloven af 1904 var emaneret, endog selv om det paagældende Navn var forbeholdt ved Anmeldelse til Justitsministeriet. Det er et ikke helt ringe Antal Børn, der i Aarenes Løb som født og døbt paa Fødselsstiftelsen uberettiget bærer dem uvedkommende Navne tilhørende Landets bedste Slægter. I Aaret 1913 blev Justitsministeriets Opmærksomhed henledt herpaa, og det er nu indskærpet Fødselsstiftelsens (Rigshospitalets) Præst, at de i Henhold til Navneloven af 1904 forbeholdte Navne ikke maa gives de paa Stiftelsen udenfor Ægte-

skab fødte Børn, hvis det ikke bevises, at det ønskede Navn er Moderens eget eller Faderens, hvis denne har givet sit Samtykke til, at Barnet maa faa hans Navn.

Jeg skal endnu berøre, at Justitsministeriet i Skrivelse af 18. Marts 1913 til Ministeriet for Handel og Søfart — Ministerialtidende 1913 Nr. 105 — har slaaet fast, at en gift Kvinde er berettiget til at benytte sit Pigenavn; bliver dette almindelig Skik og Brug, vil vi utvivlsomt snart ogsaa ad denne Vej naa til at konstatere Navnemisbrug, som det vil være vanskeligt at dæmme op for; man tænke sig blot det Tilfælde, at en ung Enke eller fraskilt Kone, der kalder sig ved sit Pigenavn, har en hel Række Smaabørn; disse vil selvfølgelig i daglig Tale — og efterhaanden i alle Livets Forhold — blive benævnt ved deres Moders Navn.

Foruden disse — jeg tør maaske kalde dem de mere folkelige — Misbrug, har vi den officielle Bevilling, der ogsaa har et ikke helt ringe Antal Forsyndelser paa sin Samvittighed. Før som efter Navneloven af 1904 har Justitsministeriet (tidligere danske Kancelli) haft Magt til ved Bevillinger at tilstaa Navneforandringer, selv om det Navn, der blev tilstaaet, var identisk med eller stærkt lignede et andet Slægtnavn. Dansk Navneskiks Forfattere hævder, at Justitsministeriet med kraftig Haand har værnet om Familiernes Ret ligeoverfor Forsøg paa Usurpation; men om end Bevillingsmaterialet ikke er tilgængeligt, saaledes at man kan konstatere Misbrugets Omfang, er dog for mange Overgreb bekendt til, at man ikke med Bestemthed tør hævde, at Justitsministeriet ikke uden sagkyndigt Raad kan være sin Opgave paa dette Omraade voksen. Der er selvfølgelig ingen Tvivl om, at Justitsministeriet altid har haft den redeligste Villie til at gøre Ret og Skel, men naar Sagkundskaben savnes indenfor Ministeriet, maa det ikke undre, at Ministeriet hverken havde eller kunde have nogen virkelig Interesse for paa effektiv Maade at værne om de bestaaende Slægters Navneret, simpelthen fordi Ministeriet slet ikke havde Følelsen af, hvad det var, det her drejede sig om. I særlig flagrante Tilfælde, f. Eks. naar det ansøgte Slægtsnavn var identisk med et allerede almen kendt, ansøgt Slægtsnavn, har Ministeriet vel i al Almindelighed krævet Samtykke fra Medlemmer af den Slægt, hvis Navn Ansøgeren ønskede; men ellers gik det i Regelen glat nok at faa det Navn, man forlangte, selv om det tilhørte en anden, maaske mindre bekendt Slægt. I Tvivlstilfælde valgte Ministeriet ofte at give det ansøgte Navn en mindre Bogstavændring, hvad der, naar henses til Navnes ofte vaklende Skrivemaade, var et saare skrøbeligt Værn for den eller de Slægter, der alt bar et ligelydende Navn.

Før jeg gaar over til at omtale den gældende Ret, saaledes som den er fremgaaet af og skabt i Danmark ved Navneloven af 22.

April 1904, skal jeg kort præcisere Hovedpunkterne i de rationelle Regler for Navnebeskyttelse og Navnetildeling, som jeg, set fra et genealogisk og personalhistorisk Standpunkt, skønner fornødne.

Et Familienavn bør — idet Navneret og Navnepligt selvfølgelig skal gaa Haand i Haand, og jævnsides med at Navnet af offentligretlige Grunde maa være beskyttet — være et i privatretlig Forstand retsbeskyttet Gode, saaledes at enhver til Navnet berettiget Person ad Rettens Vej igennem følelige og i Gentagelsestilfælde progressivt stigende Bøder kan ramme den, der forsætlig eller uagtsomt gør Indgreb i Vedkommendes Navneret, det være sig ved personlig at tillægges sig selv samme eller et stærkt lignende Navn, ved som Forfatter at benytte Navnet i sine Aandsværker eller ved at bruge det som Teaternavn, Firmanavn, Varemærke eller Reklame. Hustruen bør have retlig Pligt til at bære sin Mands Navn, — eventuelt i Forbindelse med sit eget, — men saaledes at denne Pligt kan ophøre i Tilfælde af Skilsmisse.

I Tilfælde af Tvivl om, hvorvidt en Person har Ret til et Navn, bør Bæreren af Navnet altid have Adgang til gennem Domstolene at faa sin Ret til Navnet konstateret.

Et Navn bør aldrig — jeg ser bort fra saadanne Retsinstituter som Adoption, Lysning i Kuld og Køn o. lign. — bevilges af Myndighederne, før Ansøgningen har været forelagt et sagkyndigt Forum (offentligt Navnekontor eller raadgivende Udvalg) og dette har prøvet hvorvidt Navnet tilhører en anden dansk Slægt — blomstrende eller uddød, — samt før der ved forudgaaende Offentliggørelse paa passende Maade af det Navn, som ønskes antaget, er givet andre eventuelt til Navnet Berettigede Lejlighed til indenfor en vis, ikke for knapt tilmaalt (f. Eks. etaarig), Frist at nedlægge begrundet Protest imod, at det paagældende Navn antages. Myndighederne bør, naar der er Tale om Antagelse af et Navn, som den sagkyndige Autoritet paaviser alt tilhører en eller flere blomstrende Slægter eller mod hvilket der er nedlagt berettiget Protest, altid og ubetinget afslaa Andragendet. Naar andre Betænkeligheder ved Navnebevillingen af kriminel Natur gør sig gældende (idet f. Eks. den Navnesøgende kun ønsker Navneforandring for at tilsløre sin Personlighed og Forhold), er det ligeledes en Selvfølge, at Andragendet ikke bør bevilges.

De herhjemme saa yndede Dobbeltnavne — Christensen, Hansen, Larsen, Petersen, Rasmussen o. s. v. i Forbindelse med et fint klingende Slægtsnavn, i Reglen taget fra en kvindelig Ascendent, — bør ej heller bevilges; de føre lige ud i Misbruget af det paahæftede Navn, og de forekommer mig rent sprogligt set ogsaa at være en Uting; helst burde det overhovedet forbydes at bruge Slægtsnavne som Fornavne, da Fristelsen til at bruge et saadant

Fornavn som Efternavn, og lade sit eget almindelige Navn glide ud af Sagaen, er altfor stor.

Navnebevillinger bør aldrig kunne gives uden ogsaa at omfatte Andragerens Hustru og Børn; andre, der er beslægtet med Andrageren i Mandslinie, maa om de ønsker det, ogsaa kunne antage Navnet, for i saa vidt Omfang som muligt at undgaa den Abnormitet, hvorpaa vi herhjemme har talrige Eksempler, at flere Brødre faa Navnebevilling til forskellige Navne, idet det altid maa tilstræbes, at Navnet karakteriserer Slægten og at derfor saa mange som muligt af samme Slægt bærer samme Navn.

Spørger man nu, hvilke af disse Krav Navneloven af 22. April 1904 har opfyldt, maa det erkendes, at denne Lovs Emanation, rent bortset fra Bevillingsmyndighedernes ubegrænsede og i Virkeligheden ganske ukontrollerede Ret, — som vi forhaabentlig ogsaa engang maa komme bort fra, naar Sagkundskaben, hvad før eller senere maa ske, bliver den raadende, — har været en Skuffelse for enhver, der værdsætter sin Slægts Navn, thi end ikke Hovedprincippet, at Slægtnavnet som saadant bør være et umisteligt og i privatretlig Forstand beskyttet Gode, har Loven anerkendt.

I Motiverne til det Lovforslag, der fremlagdes i Rigsdagssamlingen 1900—1901, kaldes det Ministeriets Hovedanke mod de to Lovudkast, som Forfatterne til Dansk Navneskik havde forelagt Justitsministeriet, at der i disse var taget for stærkt Hensyn til bestaaende Navneinteresser; og Motiverne udtaler, at i samme Grad som man drager Hensynet til saadanne bestaaende Navneinteresser frem i Forgrunden og i samme Grad som man er ængstelig for at træde saadanne Interesser for nær, i samme Grad vil den almindelige Regel om fri Tilegnelse, som maatte blive opstillet, blive mager og indskrænket. Konsekvensen af dette Udgangspunkt blev da ogsaa, at Lovforslaget ikke kom til at indeholde noget Udtryk for Trangen til en Retsbeskyttelse for slige Navneinteresser.

Da dette Lovforslag, der ganske rigtigt i Realiteten lod haant om enhver Retsbeskyttelse for Navnet, heldigvis ikke blev vedtaget, forelagde Ministeriet i Rigsdagssamlingen 1903—1904 et nyt Lovforslag — der ophøjedes til Lov den 22. April 1904 — og i Motiverne til dette Lovforslag udtales, at det i Modsætning til det i Samlingen 1900—1901 forelagte Forslag yder en omfattende og virksom Beskyttelse for alt bestaaende Familienavne. Med denne omfattende og virksomme Beskyttelse er det imidlertid kun saa som saa, thi Loven undtager fra den ved samme indførte lette Navneantagelse ved Øvrighedsbevis, ikke Slægtnavne i al Almindelighed, men kun saadanne, der blive anmeldte — og det tilmed inden 1. Juli 1905 — for Justitsministeriet som forbeholdt, foruden de af Fædrelandet fortjente Personers Navne samt de nye Slægtnavne, som efter

Lovens Ikrafttræden erhverves ved Øvrighedsbevis eller kongelig Bevilling.

Da man *e contrario* maa slutte, at alle ikke saaledes forbeholdte Navne kan antages, har Navneloven af 1904 realiter anerkendt den Grundsætning, at et ikke forbeholdt Slægtnavn foreløbig indtil 1. Juli 1916 kan være Genstand for Tilegnelse, idet Vedkommende blot ved en simpel Henvendelse til sin stedlige Øvrighed kan faa udfærdiget et Bevis paa det ønskede Navn; thi det betyder intet, naar Loven i § 3 udtaler, at Listen over forbeholdte Navne kun tjener til Vejledning, saaledes at Øvrigheden ogsaa kan nægte Antagelse af ikke forbeholdte Navne; et saadant Afslag fra den ganske usagkyndige Øvrigheds Side vil saa at sige aldrig ske; naar et Andragende om Navnebevis indgives, slaar den paagældende Øvrigheds-person, som det sig hør og bør, efter i sin Liste over de forbeholdte Navne, og findes det ansøgte Navn ikke heri, udfærdiger han uden Skrupler Navnebeviset — det hele gaar en, to, tre — ganske amerikansk! Dette er, hvad Motiverne benævner »en omfattende og virksom Beskyttelse« for bestaaende Navneinteresser. Man maa i Sandhed, naar man læser dette, erkende, at det sete afhænger af Øjnene, der ser.

Man savner altsaa, for alle ikke forbeholdte Slægtnavnnes Vedkommende, et Korrelat til den i Lovens § 8 udtrykte almindelige Navnepligts Regel om, at ingen maa benytte andet Navn end det Vedkommende retlig tilkommende, hvilket som forannævnt vil sige, at man har faaet det paagældende Navn i Daaben eller ved officiel Navneforandring. Ganske vist giver eller burde ialtfald denne Navnepligt give en vis negativ Retsbeskyttelse for Slægtsnavne, men hvor lidet denne i Virkeligheden betyder, tror jeg gennem det ovenfor udviklede i tilstrækkelig Grad at have paavist.

I hvor ringe Grad Lovgiverne overhovedet har tænkt paa den privates Interesse i at bevare sit Slægtnavn uantastet, fremgaar ogsaa af den Omstændighed, at Sager for Overtrædelse af Navnepligten ifølge Lovens § 8 behandles som offentlige Politisager.

Dette vil nemlig sige, at den Private, der føler sig forurettet ved en Navneusurpation, ingen anden Vej har at gaa end at andrage Politimyndighederne om at ville tage Affære, — men selv paatale Overtrædelsen kan han ikke.

En Sag for sig er, at Politimyndighederne vel nok altid, naar de finder, at et Andragende fra en Privatmand om Sagsanlæg er vel begrundet, vil forfølge Sagen, og de faa Navnesager, vi hidtil har haft herhjemme, er da ogsaa alle rejst ifølge Privates Begæring — men det Hele er bagvendt, naar man ser Slægtnavnet som et privatretligt Gode i egentligste Forstand.

Om de tre Navnesager, der saavidt jeg har kunnet faa oplyst,

ere de eneste, der overhovedet have verseret for danske Domstole, kan følgende Bemærkninger have Interesse:

I 1907 foranledigede Oberstløjtnant Vilhelm Kofoed-Hansen — hvis Navn var forbeholdt i Henhold til Navneloven af 22. April 1904, saaledes at Forbeholdet gjaldt Sammenstillingen af Navnene Kofoed og Hansen, uanset hvorledes de enkelte Dele af Navnet stavedes, og uanset om de to Dele af Navnet var forbunden med en Bindestreg eller ej — Sag rejst mod Grosserer V. H. Kofod Hansen, der kaldte sig Kofod-Hansen, for Overtrædelse af Navnelovens Bestemmelser.

Under Sagen gjorde Tiltalte gældende, at han, der er født 6. Januar 1881, hele sit Liv som Slægtnavn har benyttet Navnet Kofod-Hansen, hvorhos han har godtgjort, at der ved Daaben er tillagt hans i Aaret 1875 i København døbte Broder og hans i Aaret 1883 i Antwerpen døbte Søster samme Slægtnavn, og at Tiltalte selv i offentlige Udfærdigelser, saaledes i en for ham i Aaret 1904 udfærdiget Fuldmyndighedsbevilling*), er bleven betegnet med det nævnte af ham og hans Søkende benyttede Efternavn.

Endvidere gjorde han, hvis i Genève i Aaret 1881 af vedkommende svejtsiske Myndighed udfærdigede Daabsattest lyder paa Navnet: »Valdemar — Henry — Kofod Hansen«, Søn af Christen Hansen og Hustru, Ida Augusta Kofod, gældende, at denne Gengivelse af hans fulde Navn er Udtryk for, at de to sidstnævnte Navne betragtes som udgørende en Enhed i Modsætning til de med Streger adskilte Fornavne.

Heri blev der imidlertid ikke af Retten givet ham Medhold. Domspræmisserne fremhæve tværtimod, at den foreliggende Affattelse af Daabsattesten snarere syntes at vise, at Navnet Kofod er henregnet til de med Streger forbundne Fornavne i Modsætning til Slægtnavnet Hansen. Men selv om hans Formening i anførte Henseende havde været rigtig, fandtes Daabsattesten, i hvis Tekst en hvilken som helst Ændring eller Tilføjelse maatte anses utilstedelig, dog ikke at kunne hjemle ham Ret til Benyttelse af Navnet »Kofod-Hansen« — altsaa Tilføjelsen af en Bindestreg — og Tiltalte, der allerede tidligere havde faaet Afslag paa et til Justitsministeriet indgivet Andragende om kgl. Bevilling til fremtidig at føre dette Navn, og som ved den fortsatte Benyttelse af Navnet i den her angivne Form maatte anses at have overtraadt Bestemmelserne i Loven af 22. April 1904, blev derfor i Medfør af nævnte Lovs § 8 anset med en Statskassen tilfaldende Bøde paa 50 Kr. (!), hvorhos han dømtes til at betale Sagens Omkostninger.

Ifølge denne Dom er Spørgsmaalet, om, hvorledes Daabs-

1) Man ser, hvor let det er at faa et officielt Dokument, hvori man benævnes ved det Navn, man selv kalder sig.

attesten ser ud og om det paagældende Navn er optaget paa Listen over de forbeholdte Navne, gjort til det Centrale, den bag ved Forbeholdet liggende reelle Berettigelse til Navnet er ganske ladet ude af Betragtning. Man kan i denne Sag ikke vægre sig ved en Følelse af, at det er Grosserer V. H. Kofod Hansen, der historisk set har den bedste Ret til Navneforbindelsen med Kofod, — hvorledes dette Navn nu end staves; — thi medens Grosserer V. H. Kofod Hansen dog gennem sin Moder havde nogen Tilknytning til Slægten Kofod, var Oberstløjtnant Vilhelm Kofoed-Hansen, — hvis Fader var den højtansete Stiftsprovst H. P. Kofoed-Hansen — Sønesøn af Forpagter Niels Hansen paa Aastrup, hvilken Gaard dengang ejedes af en Kofoed; dette er den eneste Forbindelse, Oberstløjtnantens Familie har med Navnet Kofoed, og det kan man jo egentlig ikke sige, er overdrevent meget. Saavidt mig bekendt har der end ikke nogensinde foreligget nogen Art af Navnebevilling for Stiftsprovsten eller hans Børn til at antage Navnet Kofoed-Hansen. Vi har altsaa her netop et typisk Eksempel paa den af mig før omtalte Usurpation foretaget af Præsterne, thi Navneantagelsen er formentlig sket paa den Maade, at Stiftsprovsten uden nogen formel Berettigelse kaldte sig selv Kofoed-Hansen til Efternavn og døbte sine Børn samt indførte dem i Kirkebogen med dette Navn.

Den anden eksisterende Domsafgørelse af 26. Februar 1909 var foranlediget af Hofjægermester F. Ræder; den angaar det aktuelle Spørgsmaal om Kvinders R e t til deres Mands Navn. Ifølge denne Dom var Marie J. H. Gynther den 25. August 1879 bleven gift med Læge J. E. P. V. Ræder, men dette Ægteskab blev ophævet ved kgl. Bevilling af 13. September 1902. Den 5. November 1903 blev hun derpaa viet til Kapelmester E. A. Jacobsohn, hvilket Ægteskab imidlertid ved kgl. Bevilling af 31. Juli 1905 ligeledes blev ophævet. Under Sagen blev det oplyst, at Tiltalte efter den 1. Juli 1907, da Straffebestemmelsen i Navnelovens § 8 traadte i Kraft, jævnlig havde benyttet Slægtnavnet Ræder, og ved Landsover- samt Hof- og Stadsrettens Dom blev Tiltalte, der efter Indgaaelse af det sidste Ægteskab maatte anses for uberettiget til at benytte Slægtnavnet Ræder som sit, straffet med en Bøde af 50 Kr.

Som bekendt forudsætter Loven af 1904, at gift Kvinde har saadan R e t, men gaar forsigtig uden om Spørgsmaalet, hvorvidt hun ogsaa har P l i g t til at bære sin Mands Navn, og man har saaledes indtil videre intet andet i saa Henseende at holde sig til end den foran omtalte justitsministerielle Skrivelse, der slaar fast, at ingen saadan Pligt bestaar.

Den tredie Sag har den 11. Juni 1915 fundet sin endelige Afgørelse ved Højesteret; den var rettet mod en Person, der uden at kunne bevise det, formente sig at nedstamme fra den adelige Slægt

Brockdorff og derfor kaldte sig »von« Brockdorff. Ved den af Højesteret stadfæstede Overrettsdom (Underretten, Frederiksberg Politiret, havde frikendt ham) blev han dømt til en Bøde paa 50 Kr., fordi han havde benyttet Navnet von Brockdorff, skønt hans Daabsattest kun lød paa Navnet Brockdorff, idet Retten fandt, at Navnene Brockdorff og von Brockdorff er to forskellige Slægtnavne, og da begge disse Navne ere forbeholdte ved Optagelse paa Justitsministeriets Liste over Navne, der ere unddragne Tilegnelse ved Øvrighedsbevis, havde den Paagældende overtraadt Navneloven af 1904. Vi se atter her, hvilken Betydning der tillægges det rent formelle, hvorledes Daabsattesten ser ud.

I Dommen synes, da det udtrykkelig siges, at Navnene Brockdorff og von Brockdorff er to forskellige Navne, at ligge en Erkendelse fra Rettens Side af, at Partiklen, »von« efter dansk Ret maa anses som en Del af Navnet og navnlig ikke er en Adelsrettighed, saaledes som man ved Reminiscenser fra Tyskland maaske kunde være tilbøjelig til at antage, skønt det er en given Sag, at den danske Adel som saadan aldrig har benyttet Partiklen »von« til at betegne sin Adelskvalitet.

Jeg skal her ikke komme nærmere ind paa, at jeg skønner, at Dommen for saa vidt er urigtig, som historisk set Navnene Brockdorff og von Brockdorff absolut er samme Navn; af den adelige Slægt Brockdorff er begge Skrivemaader i alt Fald Aarhundreder igennem brugt i Flæng.¹⁾

Disse tre Navnesager er altsaa det danske Folks Indsats for at beskytte en saa dyrebar Ting som sit Fædrenenavn med Angreb; ingen vil vel med Sandhed kunne paastaa, at den vidner om nogen stærk Følelse for Navnets Ære og Værdighed.

Af ovenstaaende tror jeg nu, at følgende Konklusioner med Hensyn til vor gældende Ret paa Navnesagens Omraade kan drages:

- 1) at fri Bemægtigelse af et Slægtnavn vel ikke er tilladt efter dansk Ret, men at en Bemægtigelse dog maa siges at stifte Ret til det tilranede Navn for Bemægtigerens Descendent, saasnart det igennem en Daabshandling og Indførsel i Kirkebogen er bleven tillagt denne,
- 2) at Navneloven af 1904 ved den ved Loven indførte Navnebevisinstitution i Stedet for at yde Beskyttelse, tværtimod har aabnet den, i al Fald til 1. Juli 1916 gældende, lettest mulige Adgang for Enhver til med Statsmagtens Sanktion at antage gamle gode Slægters Navne, naar blot den paa-

¹⁾ Dommen støttes i saa Henseende paa en mærkelig Erklæring fra Rigsarkivet af 15. Oktober 1906 ifølge hvilken Slægtnavne i talrige Tilfælde, hvor der ved Patenter er bleven knyttet »von«, »de« eller »af« til det iøvrigt uforandrede Slægtnavn, derefter i Patenterne behandles som helt nye Navne.

gældende Slægt har forsømt Anmeldelsen af sit Navn som forbeholdt,

- 3) at Forbehold af et Navn i Henhold til Navneloven af 1904 beskytter overfor Antagelse af Navnet ved Øvrighedsbevis; den nævnte Beskyttelse, der konsekvent maa antages ikke alene at tilkomme Anmelderen af saadant Forbehold, men ogsaa hans Descendens, kan dog ikke karakteriseres som en i privatretlig Forstand selvstændig Ret til Navnet, idet Retsbeskyttelsen er afhængig af Politimyndighedernes Forgodtbefindende,
- 4) at intet Navn hverken før eller efter Navneloven af 1904, altsaa ligegyldigt om det er forbeholdt eller ej, er beskyttet ligeoverfor en eventuel og til Tider ogsaa praktiseret justitsministeriel Mangel paa Sagkundskab og Ligegyldighed, idet Justitsministeriet ved kongelig Bevilling kan tildele hvilket Navn, det vil, uden at være forpligtet til noget Hensyn overfor bestaaende Navne,
- 5) at gift Kvinde er berettiget, men ikke forpligtet, til at bære sin Ægtemands Navn, og at hun ved nyt Giftermaal ubetinget fortaber Retten til sin tidligere Ægtemands Navn.

Ingen vil paastaa, at dette kan kaldes glimrende Resultater, som vi kan være stolte af; man maa imidlertid haabe, at den forestaaende Revision af Navneloven vil møde Forstaaelse i Regering og Rigsdag, saaledes at Forandringerne til det bedre bliver betydelige. Et af dansk-historisk Fællesforening nedsat Udvalg, — hvoraf jeg har haft den Ære at være Medlem — har i den allerseneste Tid udarbejdet et Udkast til Lovforslag, der nu beror i Justitsministeriet; dette har søgt at raade Bod paa Navnelovens værste Mangler, idet det fremhæver Nødvendigheden dels af Retsbeskyttelse for alle Slægtsnavne ligeoverfor Usurpation, dels af Oprettelsen af en sagkyndig Institution, der skal varetage alle Navneforandrings-sager; men selv dette Lovudkast lader i alt for høj Grad den privatretlige Retsbeskyttelse af et Slægtnavn træde i Baggrunden og karakteriserer ikke skarpt, hvad der forstaas ved det en Person retlig tilkommende Slægtnavn, et Begreb der gennem Lov bør finde sin bestemte Afgrænsning, saaledes at Indgreb i Retten let kan konstateres og belægges med en langt føleligere Straf end Tilfældet nu er.
